

Õnnestumised ja ebaõnnestumised maailmapoliitikas

Ene Ergma (RiTo 8), Riigikogu esimees, Ühendus Vabariigi Eest – Res Publica

Mida enam räägitakse maailmas hajusatest ohtudest ja vajadusest neile ühiselt vastu seista, seda selgemaks saab, et tagajärgede likvideerimise asemel tuleb keskenduda põhjuse ärahoidmisele.

Käesoleva artikli pealkiri kätkeb endas Eesti poliitiku jaoks eneseimetlemise lõksu, sest tuhandete maailmapoliitika lugude hulgas on Eesti Vabariik – isegi 50-aastase Nõukogude okupatsiooni kiuste – kahtlemata edulugu. Tõsi, edu pole tulnud iseenesest. Kaks korda ajaloos on meile avanenud võimalus riiklikult iseseisvuda ja mõlemal korral oleme oma võimaluse ära kasutanud. Ehk oli võimalusi rohkem, kuid meie suutsime ainult need kaks ära tunda? Pole tähtis, sest võitjate üle kohut ei mõisteta.

Nüüd võime väita, et oleme Eesti taasiseseisvumisest peale haaranud kinni igast võimalusest oma ühiskonda elamisväärsemaks, õiglasemaks, avatumaks ja turvalisemaks muuta. Pärast liitumist Euroopa Liidu ja NATO-ga on Eesti rahvusvaheliselt tunnustatum ja turvalisem kui kunagi varem. Oleme saanud järjekordse tunnistuse oma võimekusest ning tundub, et lõpuks ometi ka õiguse nautida aastatepikkuse ränka pingutuse vilju. Ometi on see enesega rahulolu ja hingetõmbehetk üürrike ning möödub enne, kui ta õieti alatagi on jõudnud, sest ümbritsev maailm õpetab meile iga päev, et heaolu on kui liikuv märklaud ning julgeolek ei püsi, vaid vajab pidevat taasloomist. Ühesõnaga – lõplikke õnnestumisi pole olemas ehk nagu on öelnud Lewis Carroll: "Sa pead kõigest jõust jooksma, et paigal püsida, ja edasijõudmiseks pead jooksma kaks korda kiiremini."

Eesti ei kapseldu

On banaalne tõde, et nii inimeste kui ka riikide edukus on seotud nende võimega seada endale uusi eesmärke ja võtta vastu uusi väljakutseid. Vähem antakse endale aru sellest, et võimalus vabalt eesmärki valida on ühiskonna jaoks tohutu luksus, mis tuleb ära teenida tülikaid, kuid täiesti möödapääsmatuid demokraatiareegleid täites. Need reeglid ei juurdu iseenesest ja kahtlemata ei tohi me Eestis käsi rüppe lasta, sest juba üksnes Eesti kodanike valimisaktiivsuse järkjärguline vähenemine annab märku, et muretsemiseks on põhjust.

Teine vabaduse ja sõltumatuse möödapääsmatu eeltingimus on koha kindlaksmääramine maailmas ja endale võetud kohustuste täitmine. Siin võime endale ebaõnnestumist lubada niisama vähe kui ühiskonna ülesehitamisel. Eesti on taasiseseisvumisest alates olnud rahvusvahelise julgeoleku tootja, mitte tarbija. See on tunnetatud paratamatus, sest üleilmastumine ei võimalda 21. sajandil kellelgi kõrvale tõmbudes rahu ja turvalisust nautida. Tõsi, meid pole tabanud terrorirünnakud ega pagulastelained, kuid see ei luba meil jaanalinnuna pead liiva alla peita.

Koos möödunud sajandiga läksid ajalukku mõisted "kõva" ja "pehme" julgeolek. Nüüdseks oleme mõistmas, et julgeolek on tervik ning ei seisne üksnes kaitseväge valmisoleku tagamises, vaid ka riigi võimes looduskatastroofi tagajärgedega toime tulla või epideemiat

ohjata. Vägivalla ning kaose ohjeldamiseks tuleb ühiselt pingutada seal, kus ebaõnnestumise oht on kõige suurem.

Mida enam räägitakse maailmas divergentsetest ehk hajusatest ohtudest ja vajadusest neile ühiselt vastu seista, seda selgemaks saab, et tagajärgede likvideerimise asemel tuleb keskenduda põhjuse ärahoidmisele – maailmas on liiga palju ebaõnnestunud riike, mis sünnitavad lootusetust ning vägivalda. Enamasti on üks ebaõnnestumise eeldusi vabatahtlik või pealesurutud isolatsioon. Eesti on kindlalt otsustanud kapseldumist vältida.

Riigikogu heakskiidetud "Eesti julgeolekupoliitika alused (2004)" kinnitavad: "Eesti julgeolekupoliitika lähtub julgeoleku jagamatuse põhimõttest, rahvusvahelise julgeolekukoostöö vajadusest ning demokraatlike väärtuste ühisest kaitsest." Rõhutan – demokraatlike väärtuste ühisest kaitsest!

Mõtleme koos

Oleme instinktiivselt püüelnud rahvusvaheliste vihmavarjude alla, lootes ühendatud jõududega võimalikke ründeid tõrjuda, kuid kui paljud meist on mõistnud, et tihe lõimumine rahvusvahelise kogukonnaga annab ühiskonnaliikmeile ainulaadse lisatagatise ka võimalike riigisiseste rikkumiste vastu? Kui paljud tunnetavad rahvusvahelist koostööd sisepoliitika pikendusena ja vastupidi? Kas ebaõnnestunud sisepoliitikat viljelev riik saab olla välispoliitiliselt edukas? Kui kaua kestab ebaõnnestunud välispoliitilisi valikuid teinud riik?

Jätan praegu need küsimused vastamata, sest otsemalt või kaudsemalt vastavad neile iga päev kõik riigi ja rahvusvahelise kogukonna toimimisega kokku puutuvad inimesed. Ei saa neist mööda ka poliitikakonverents, mis keskendub arusaadavatel põhjustel Euroopale laiemas mõttes – on ju Riigikogu aastaid korraldanud Euroopa Liidu laienemisele pühendatud konverentsi "Eesti ja Euroopa Liit" ning meil on tekkinud hea sügisene koosmõtlemise ja –analüüsimise harjumus.